

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حریم خصوصی در حقوق اسلامی و حمایت از آن در قوانین جزایی

نگارنده:

غلامرضا زارع جعفری

کیوان حیدر نژاد^۲

۱- دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی

۲- دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم شناسی

سرنشانه :	زارع جعفری، غلامرضا.
عنوان قراردادی :	ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور :	حریم خصوصی در حقوق اسلامی و حمایت از آن در قوانین جزایی / نگارنده غلامرضا زارع جعفری.
مشخصات نشر :	اردبیل: نگین سیلان، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری :	۲۶۰ ص.
شابک :	978-600-4311-06-9
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
موضوع :	حریم شخصی — قوانین و مقررات — ایران
موضوع :	Privacy -- Law and legislation -- Iran
موضوع :	حریم شخصی — جنبه‌های مذهبی — اسلام
موضوع :	Privacy -- Religious aspects -- Islam
موضوع :	حق صیانت از حریم شخصی
موضوع :	Privacy, Right of
شماره افزوده :	یدرنژاد، کیوان
رده بندی کنگ :	KMH-۴۱۶/۴۲-۴ ۱۳۹۶
رده بندی دربی :	۱۳/۴۲
شماره کتابشناسی ملی :	۲۷۱-۷۷

◻ عنوان کتاب: حریم خصوصی در حقوق اسلامی و حمایت از آن در قوانین جزایی

◻ مولف: غلامرضا زارع جعفری، کیوان حیدر نژاد

◻ ناشر: انتشارات نگین سیلان

◻ طرح روی جلد: زهرا بخشی

◻ چاپ و صحافی: چاپخانه نگین

◻ تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

◻ قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

◻ نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

◻ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۱-۱۰۶-۹

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۱۲
فصل اول: اهمیت و سیر تاریخی حریم خصوصی	
مبحث اول: مفاهیم	۱۶
گفتار اول: اهمیت حریم خصوصی	۱۷
بند اول - حق کرامت انسانی	۲۳
الف - تعریف، لغوی کرامت انسانی	۲۵
ب - تعریف اصطلاحی کرامت انسانی	۲۵
بند دوم - جایگاه کرامت انسانی	۲۶
بند سوم - مفهوم حق	۲۹
الف - ارکان حق	۳۲
ب - اقسام حق	۳۳
ج - رابطه حق و تکلیف	۳۴
بند چهارم - حق حریم خصوصی به عنوان یک حق اساسی	۳۵
بند پنجم - شناسایی مفهوم حق	۳۶
گفتار دوم: سیر تاریخی حریم خصوصی	۳۷
بند اول - تاریخچه حریم خصوصی	۳۸
الف - تحولات تاریخی حریم خصوصی	۳۸
ب - تحولات مفهومی حریم خصوصی	۴۱
بند دوم - مفهوم حریم خصوصی	۴۴
مبحث دوم: تعاریف و نظریات موافقین و مخالفین حریم خصوصی	۴۷
گفتار اول: تعریف های ارائه شده برای حریم خصوصی	۴۸
بند اول - رویکردهای استقلالی مفهوم حریم خصوصی	۵۰
الف - رویکرد مخالفان استقلال مفهوم حریم خصوصی	۵۱
۱ - نظریه انتقادی اقتصادی پوسنر	۵۲
۲ - نظریه انتقادی فمینیستی	۵۳
ب - رویکرد موافقان استقلال مفهوم حریم خصوصی	۵۳
بند دوم - تعریف های مختلف حریم خصوصی	۵۴
الف - حریم خصوصی یعنی حق بر تنها ماندن و خلوت	۵۴

۶ □ حریم خصوصی در حقوق اسلامی و حمایت از آن در قوانین جزایی

- ب- حریم خصوصی به معنی دسترسی محدود به خود..... ۵۶
- ج - حریم خصوصی یعنی محرمانگی..... ۵۷
- د- حریم خصوصی یعنی کنترل بر اطلاعات شخصی..... ۵۸
- ه- حریم خصوصی یعنی حمایت از شخصیت و کرامت..... ۵۹
- و- حریم خصوصی یعنی حق بر عالم صمیمیت و نزدیکی..... ۶۰
- بند سوم - حریم خصوصی در تعریف های ارائه شده توسط حقوق دانان..... ۶۰
- الف- حریم خصوصی از دیدگاه ادوارد بلوستین..... ۶۰
- ب- حریم خصوصی از دیدگاه روت گوینس..... ۶۱
- ج - حریم خصوصی از دیدگاه ریموند وکسن..... ۶۲
- د- حریم خصوصی از دیدگاه ویلیام پراسر..... ۶۲
- و- عناصر اصلی در تعریف های ارائه شده..... ۶۳
- بند چهارم - تعریف جان مجاح بین المللی از حریم خصوصی..... ۶۳
- الف- تعریف برای رویا از حریم خصوصی..... ۶۳
- ب- تعریف کنفرانس رزوا از حریم خصوصی..... ۶۴
- ج- تعریف کمیته یانگر انجمن از حریم خصوصی..... ۶۵
- د- تعریف کمیته کلگوت انگلستان از حریم خصوصی..... ۶۶
- بند پنجم - تعریف حریم خصوصی در روی جم ورد، اسلامی ایران..... ۶۶
- بند ششم- تعریف فقه امامیه از حریم خصوصی..... ۶۷
- گفتار دوم: اوصاف حریم خصوصی و عوامل موثر بر آن..... ۷۰
- بند اول- نسبت حریم خصوصی..... ۷۰
- بند دوم- عوامل موثر بر حریم خصوصی..... ۷۲
- الف- وصف عمومی یا خصوصی بودن مکان و تأثیر آن بر حریم خصوصی فرد..... ۷۳
- ب- عادی و حساس بودن موضوع حریم خصوصی..... ۷۵
- ج- بکارگیری اخبار و اطلاعات به دست آمده از حریم فرد..... ۷۶
- د- وسایل و روش های نقض حریم خصوصی..... ۷۶
- ه- ضابطه نوعی و شخصی در حریم خصوصی..... ۷۷
- ۱- ضابطه نوعی..... ۷۷
- ۲- ضابطه شخصی..... ۷۷
- بند سوم- تعریف نهایی حریم خصوصی..... ۷۷

فصل دوم: حریم خصوصی در حقوق اسلامی

- ۸۲..... گفتار اول: اهمیت حریم خصوصی در اسلام
- ۸۴..... الف- موضع تحویل گرایانه اسلام
- ۸۵..... ب- سابقه تاریخی حریم خصوصی در اسلام
- ۸۶..... بند اول- آزادی انسان در برابر خدا و تصور حریم خصوصی
- ۸۷..... بند دوم- آزادی تکوینی و تشریحی انسان در نظام هستی
- ۸۸..... بند سوم- حرمت انسان از دیدگاه اسلام
- ۸۹..... الف- انسان مخلوق برتر
- ۹۱..... ب- کرامت بی‌انسان از دیدگاه اسلامی
- ۹۱..... ج- روایات آمده در ارتباط با کرامت اسلامی
- ۹۴..... گفتار دوم: زمینه های حریم خصوصی در اسلام
- ۹۴..... بند اول- دلایل عقلی در حریم خصوصی
- ۹۷..... بند دوم- دلایل نقلی در لزوم حریم خصوصی
- ۹۸..... بند سوم- مصادیقی از حریم خصوصی در آیات و روایات
- ۹۸..... گفتار سوم: ابعاد مختلف حریم خصوصی در اسلام
- ۹۸..... بند اول- حریم خصوصی مسکن
- ۹۸..... الف- احترام به مسکن در آیات و روایات اسلامی
- ۱۰۰..... ب- آیات قرآنی مربوط به حرمت مسکن
- ۱۰۱..... ج- روایات وارده از معصومین (ع) مربوط به مسکن
- ۱۰۴..... بند دوم- تجسس و تحسس در اسلام
- ۱۰۴..... الف- معنای لغوی تجسس و واژه های هم معنای آن
- ۱۰۶..... ب- معنای لغوی تجسس
- ۱۰۶..... ج- معنای لغوی سمع
- ۱۰۷..... د- تجسس در اسرار مردم
- ۱۰۹..... ه- روایات وارده در حرمت تجسس
- ۱۱۳..... بند سوم- غیبت و حریم خصوصی
- ۱۱۴..... الف- دلایل قرآنی منع غیبت
- ۱۱۵..... ب- دلایل روایی منع غیبت
- ۱۱۷..... بند چهارم- سوء ظن و حریم خصوصی
- ۱۱۹..... الف- روایات وارده در نهی از سوء ظن

- بند پنجم- سخن چینی و حریم خصوصی ۱۲۰
- الف- حرمت سخن چینی از دیدگاه قرآن ۱۲۰
- بند ششم- افشای اسرار مردم و حریم خصوصی ۱۲۱
- الف- ممنوعیت افشای اسرار در روایات ۱۲۲
- ب- اهمیت لزوم سرپوشی و عدم افشای آن ۱۲۳
- بند هفتم- قذف و حریم خصوصی ۱۲۷
- الف- حکم قذف در شریعت اسلامی ۱۲۷
- ب- حکم نیش و کنایه در اسلام ۱۲۹
- ج- حکم جسارت به اشخاص در اسلام ۱۲۹
- د- توهان و آزار اشخاص در اسلام ۱۳۰
- بند هشتم- اشراق سمع و بصر در اسلام و حریم خصوصی ۱۳۱
- بند نهم- عناین کاسه سرط و حریم خصوصی در اسلام ۱۳۲
- فایده بحث ۱۳۶

فصل سوم: حمایت از حریم خصوصی در حقوق کیفری ایران

- الف- حریم خصوصی در قوانین کیفری ایران ۱۴۲
- مبحث اول: مبانی اسلامی نظام حقوق کیفری ایران ۱۴۵
- گفتار اول- حریم خصوصی در قانون کیفری ایران ۱۵۰
- گفتار دوم- قانون آیین دادرسی کیفری ایران و حریم خصوصی ۱۶۱
- گفتار سوم- قانون مجازات اسلامی و حریم خصوصی ۱۶۲
- گفتار چهارم- جنبه های مختلف حریم خصوصی ۱۶۳
- مبحث دوم: حمایت از حریم خصوصی منازل و اماکن خصوصی در قوانین کیفری ایران ۱۶۳
- گفتار اول- مفهوم مسکن و اماکن ۱۶۴
- الف- مفهوم مسکن از دیدگاه اسناد بین المللی و قوانین جمهوری اسلامی ایران ۱۶۵
- ۱- میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۶۵
- ۲- اعلامیه اسلامی حقوق بشر ۱۶۵
- ۳- کنوانسیون اروپایی حمایت از حقوق بشر ۱۶۵
- ۴- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۱۶۵
- ب- تعریف مسکن ۱۶۶
- ج- تفاوت مسکن با مکان خصوصی ۱۶۷
- د- مکان عمومی ۱۶۸

- ه- فلمرو مسکن ۱۶۹
- گفتار دوم- حمایت از حریم خصوصی منزل و مکان خصوصی در نظام حقوق کیفری ایران ۱۷۰
- الف- حمایت از حریم خصوصی منزل با توجه به موقعیت فرد نقض کننده ۱۷۲
- ۱- ورود افراد غیر حکومتی به حریم خصوصی منزل ۱۷۲
- ۲- تعریف عنف در ورود به منزل ۱۷۳
- ب- اشکال نقض حریم خصوصی مسکن ۱۷۵
- ۱- ورود فیزیکی ۱۷۵
- ۲- ورود غیر فیزیکی ۱۷۶
- ۳- ورود غیر فیزیکی و شنود منزل ۱۷۶
- ۴- استراق سحر تلفن منزل ۱۷۷
- ۵- کنترل ارتباط رایانه‌ای موجود در منزل و اماکن خصوصی ۱۸۰
- ۶- به کار گماردن دوربین در منزل ۱۸۱
- ۷- نظاره کردن در منزل دیگران ۱۸۱
- ج- نقض حریم خصوصی منزل توسط سایر اشخاص ۱۸۵
- د- استثنائات حرمت حریم خصوصی منزل ۱۸۶
- ۱- جرایم مشهود ۱۸۶
- ۲- ورود به منزل و تفتیش به وسیله مأمورین وصول عایدات دولتی ۱۸۹
- ۳- ورود به منزل در موارد فهریه ۱۸۹
- ه- بازرسی و تفتیش منزل و اماکن خصوصی ۱۹۰
- ۱- مفهوم بازرسی ۱۹۰
- ۲- تفتیش منازل و اماکن ۱۹۰
- ۳- لزوم گرفتن مجوز از مقام قضایی ۱۹۲
- ۴- لزوم مکتوب بودن دستورات قضایی ۱۹۳
- ۵- ضرورت بازرسی ۱۹۴
- ۶- زمان بازرسی و مدت اعتبار مجوز صادره ۱۹۵
- ۷- حضور گواه هنگام بازرسی ۱۹۶
- ۸- چگونگی به دست آوردن دلایل در مکان خصوصی ۱۹۶
- ۹- تشریفات لازم برای بازرسی از مکان خصوصی ۱۹۸
- ۱۰- بازرسی اشیاء ۱۹۸
- ۱۱- مفهوم اشیاء و مصادیق شیء ۱۹۹

- ۱۲- بازرسی از اتومبیل..... ۲۰۰
- ۱۳- هتک حریم خصوصی املاک غیر..... ۲۰۲
- مبحث دوم: تمامیت جسمانی و حریم خصوصی..... ۲۰۳
- گفتار اول- حمایت از حریم خصوصی تمامیت جسمانی افراد..... ۲۰۴
- الف- تفتیش عقیده..... ۲۰۵
- ب- توقیف و تفتیش افراد..... ۲۰۶
- گفتار دوم- توقیف و بازرسی اشخاص در حقوق کیفری ایران..... ۲۰۷
- الف- توقیف و بازرسی با مجوز قضایی..... ۲۰۸
- ۱- بازرسی از روی لباس..... ۲۰۸
- ۲- بازرسی با در آوردن لباس..... ۲۰۹
- ب- توقیف و بازرسی بدون مجوز قضایی..... ۲۱۱
- ج- بازرسی داخل بدن..... ۲۱۲
- گفتار سوم- حریم خصوصی مربوط به هويت..... ۲۱۳
- الف- حریم خصوصی بوطه انگار..... ۲۱۳
- مبحث سوم: حمایت از حریم خصوصی اطلاعات شخصی..... ۲۱۴
- گفتار اول- تعریف و مصادیق اطلاعات شخصی..... ۲۱۵
- بند اول- حمایت از حریم خصوصی اطلاعات در حقوق کیفری ایران..... ۲۱۵
- الف- اعلام سوابق کیفری اشخاص..... ۲۱۵
- ب- موارد مجاز اعلام سوابق کیفری اشخاص..... ۲۱۶
- ج- موارد غیر مجاز در انتشار اطلاعات خصوصی اشخاص..... ۲۱۶
- د- اعلام سوابق غیر کیفری اشخاص..... ۲۱۷
- ه- موارد مجاز اعلام اطلاعات خصوصی اشخاص..... ۲۱۸
- و- حریم خصوصی و اطلاعات اشخاص در انتخابات..... ۲۲۱
- گفتار دوم- حمایت از حریم خصوصی اشخاص در رسانه ها..... ۲۲۲
- الف- حمایت از حریم خصوصی تصویر و نام..... ۲۲۳
- گفتار سوم- حمایت از حریم خصوصی اسرار اشخاص..... ۲۲۶
- مبحث چهارم: حمایت از حریم خصوصی ارتباطات..... ۲۳۰
- گفتار اول- حمایت از حریم خصوصی مرسولات پستی..... ۲۳۱
- گفتار دوم- حمایت از حریم خصوصی تلفن..... ۲۳۳
- گفتار سوم- حمایت از حریم خصوصی در فضای سایبری..... ۲۳۵

۱۱ حریم خصوصی در حقوق اسلامی و حمایت از آن در قوانین جزایی

- الف- قانون تجارت الکترونیکی ۲۳۷
- ب- مقررات و ضوابط شبکه اطلاع رسانی ۲۳۸
- ج- قانون جرایم رایانه ای و حریم خصوصی ۲۳۹
- نتیجه گیری ۲۴۱
- مآخذ ۲۴۶

www.ketab.ir

انسان به عنوان اشرف مخلوقات، دارای شخصیت و کرامت منحصر به فردی است. شأن انسانی او موجب می گردد که همواره انتظار حرمت ویژه ای را داشته باشد. استقلال ذاتی و کرامت انسانی، موجب گردیده است که او همواره انتظار معقول و مقبولی نسبت به پاسداشت حریم خلوت خود داشته باشد. و به طبع آن، حق داشتن یک خلوت گاه امن و بدور از نظارت و دخالت دیگران، و دارا بودن آرامش و امنیت خاطر در این حریم شخصی، را به عنوان حق حریم خصوصی، از حقوق انسانی خود فرض نماید. لذا گفته می شود که حریم خصوصی، قلمروئی از زندگی هر فرد است که انتظار دارد، دیگران بدون رضایتش به آن قلمرو وارد نشوند. یا به اطلاعات آن قلمرو دسترسی نداشته باشند.

منازل و اماکن خصوصی، تمامیت جسمانی، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی، از مهم ترین عرصه های حریم خصوصی هستند و ورود بدون اجازه به منازل و اماکن خصوصی، ایست و بازرسی و تفتیش بای بدنی، رهگیری انواع مکالمات و ارتباطات، دسترسی به اطلاعات شخصی، افشای مسائل خصوصی در رسانه ها و جامعه، ورود به حریم خصوصی اشخاص بوده و از مهم ترین مصادیق نقض حرمت این حریم شخصی می باشد.

حمایت از حریم خصوصی اشخاص و سایه ای که بر می گردد که شرایط لازم برای رشد و تکامل شخصیت افراد فراهم گردد. و این امکان را برای انسان مسیر می نماید که فارغ از فشارها و ملاحظیات و محذورات بیرونی مختلف، عرصه ای خلوت و تنهایی و آرامش و امنیت خاطر برای خود داشته باشد. و در سایه این حریم تنهایی خود، تعقیب اهداف کاملاً خصوصی و خالصانه، درجات مختلفی از صمیمیت را مطابق میل خود با دیگران نوعان برقرار نموده و عواطف و احساسات و شخصیت خود را شکوفا سازد. در سایه آرامش این حریم خصوصی است که انسان بدور از غوغا و هیاهوهای محیط پیرامونی خود، فرصتی را بر تدبیر و تعقل یافته و در کنه افکار خود، به بازبینی و محاسبه اعمال و کردار خویش می پردازد و با توجه به عدم اشرافیت دیگران و عدم نظارت آنان، فارغ از هر گونه ریاکاری، اصالت و صداقت خود را در مسیر زندگی مورد ارزیابی قرار می دهد. ولحظه ای جدای از نقش های اجتماعی خود، با خاطری آسوده در محیطی امن، خود را برای طی مسیر زندگی و تعامل با اجتماع، آماده می سازد.

در منابع اسلامی نظیر قرآن، سنت و اجماع، احکام متعددی در خصوص مقوله های مختلف حریم خصوصی وجود دارد. هر چند که در این منابع اصطلاح خاص حریم خصوصی استعمال نشده است و با اتخاذ موضع به اصطلاح " تحویل گرایانه " در قالب احاله به حقوق و آزادی های دیگری مانند حق مالکیت، منع تجسس، اصل برائت، منع سوء ظن، منع اشتهاء فحشاء، منع سب و هجو و قذف و نیمه و غیبت، و همچنین منع خیانت در امانت، مورد حمایت قرار گرفته است.

در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران، حریم خصوصی اشخاص همانند نظام حقوقی اسلام، همواره مورد توجه و اهمیت بوده است. ولی همانند نظام حقوقی اسلام بدون ایجاد فصل و یا باب مستقل به نام حریم خصوصی، با اتخاذ موضع تحویل گرایانه، به طور ضمنی در بطن قوانین خود، مصداقاً از این حریم را مورد توجه قرار داده و از آن حمایت نموده است. قانون مجازات اسلامی، قانون آیین دادرسی کیفری، و قوانین و مقررات مربوط به ارتباطات پستی، تلفنی، اینترنتی، قانون انتخابات، در زمره قوانین و مقرراتی هستند که گاه به طور ضمنی و گاه صریحاً از برخی از مصداق حریم خصوصی حمایت نموده اند.